

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ivlii Cæsarisi Scaligeri Epistolæ & Orationes

Scaliger, Julius Caesar

Lugduni Batavorum, 1600

In Sva Poematia Præfatio Ad Divam Constantiam Rangoniam. XCII [i.e. III].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70455)

diffimi otii mancipia obtrectare verborum laudi, qui res contemnunt ipsas. Sed tu, qui tam iudicii nobilitate, quam morum integritate præditus non solum æquo animo audis ab aliis, sed etiam libenti docere potes philosophiam: & hæc scripta cum forensibus nostris comparabis, & veniam non modo dabis mihi, verum etiam petes pro verbis ipsis. Quorum verborum pudor quantus est ut in alienas sedes non inuadant: tanta est fortitudo ut de suis sese deiici non patiantur. Tibi sese dant, tibi loquuntur, non ut docere, sed ut alios doceas hoc, Nos etiam ab istis contentiosis disputatoribus intelligi voluisse, ut doceremur.

*

*

*

IN SUA POEMATIA PRÆFATIO

AD DIVAM CONSTANTIAM

RANGONIAM. XCI.

VETERIS nobilitatis tuæ magnitudo, Constantia Rangonia, cum per se clara esset, tum virtutum tuarum accessione facta est admirabilis. Extabant auctorum facinorum præclara monumenta: quorum splendorem fratres tui & Fortunæ felicitate, & animi altitudine auxerant. Magno sane omnia:

nia:

nia: verum quæ assidua cognoscendi consuetudine remissiore plausu exciperentur. Postea vero quam in puella olim futuræ lucis tuæ indoles effulsit: tantam ea nobis omnibus mouit admirationem, vt familiæ vestræ ingentia merita satis esset habere in memoria: tuam dignitatem præsentis contemplatione nunquam desisteremus venerari. Neque enim vel modicum vel vulgare fuit hoc, quod spectabamus: sed antequam spectarem, & modici nos & vulgares. Quod enim neque natura adipisci, neque institutione consequi poteramus: exemplo atque imitatione tui, si non facti sumus tales, at saltem exoptare didicimus. Prædicauerant Antiquorum libri quam plurimis in fœminis pudicitiam. Hoc quid aliud erat, quam agnoscere id, quod Naturæ ipsi suo sibi iure vindicanti debebatur? Simul namq. cum ipso nomine sexus istius ortus mihi videtur pudor. Verum enimvero ciuilem prudentiam, iustitiam, magnanimitatem, quotus quisque mortalium non dicam in vobis, sed in viris ipsis frequentem videt? At in te cum hæc sunt & omnia & cumulata: tum cæ extant piæ ac diuinæ mentis dotes: vt paucis æmulandi auxeris voluntatem, consequendi locum nulli reliqueris. Quis enim vel veterum

rerum vel recentiorum ciuium familiam suam moderatius gubernauit, quam tu integrarum ciuitatum animos composuisti? Omitto nunc quod Ferrariæ ad te & pene puellam, & priuatam multa quotidie tanquam ad Senatum referrentur. At ad Veronensium ingeniorum magnitudinem interdum, interdum etiam peruicaciam cum respicio: videoque illos vno consensu nihil sibi aut commodi aut libertatis, aut iuris denique reseruasse, quin de te quasi precario cuncta obtinere viderentur: non eris mihi mortalis res, quæ loci, temporis, voluntatum explores articulos, sed diuina, quæ immutes. Quare qui miri fortes mariti tui Cæsaris Fregosi virtutem obseruarent, fortunam sequerentur, non vnus illius inuictos spiritus, sed tuam cum illo magnanimitatem imitabantur. Qui postquam perditissimorum latronum exceptus insidiis (quippe qui aperto bello vinci non posset) totius Italiæ libertati grauissima est affectus morte: qua fortitudine casum tulisti illum? quibus consiliis amicos perterrefactos confirmasti? consternatos erexisti? salutis suæ desperantes recreasti? Amiserant milites Patrem, Patronum Italia, Mars gloriam suam. Te vnâ hæc atque aliæ super alias calamitates

tates

rates cum acerrime premerent, abs te vehementius sunt repressæ. Quo in statu rerum summis cum virtutibus summus amor ita certauit: vt tibi, quæ in illo omnia posuisses, omnia deesse, præter illius desiderium: iis, qui in te omnia poneret, omnia adesse, præter illius præsentiam, viderentur. Nam tamen de summa rerum nihil ille communicabat tecum: meminerant illi tamen, nihil tam fuisse arduum, quin abs te intelligeretur: nihil ab illo incohatum, quod tuis consiliis perfici: nihil relictum, quod tuis auspiciis institui non posset, si tum per se, tum per pudorem licuisset. Etenim quo tandem pertinebat exilium illud, quod Alfonsi Ferrariæ Principis attulerat suspicio: nisi vt, quod aliis miseria quædam est, tuam gloriam duplicaret? ad cuius potentiam atque auctoritatem vir ille incomparabilis imperium suum inclinari posse existimaret. Itaque cum maxima & Cohortium & Turmarum pars pristinis intenta studiis porro castra sequerentur: nihil in seipsis requirebant, quod in te non relinquerent. Cæteri partim longinquis emeriti bellis, partim fracti amissione principis sui, quos iccirco quotidianorū ac vulgariū imperiorum, præut illius erant, pertæsum esset, maluerunt apud te sub

te sub tuo iussu agere, quam nouo sacramento parere iis, quibus iubere debuissent. Igitur militarem familiam cum tuam in fidem accepisses: atque in ea essent (vt vsu venit) qui attritis opibus veteres iacturas conquererentur: summa eos fouisti benignitate: affecta præliis aut ætate corpora aliorum in comparabili pietate & reficienda curasti & refecta constituisti. Alios per pristinam licentiam paulo insolentiores tanta auctoritate temperasti: vt intelligerent & sibi esse dominam te, & si tui esse similes vellent ipsi, tum vero futuros dominos fortunarum suarum. Vt ego te, cum multis viris præcis fortibus comparare consueuerim, non immerito ausus sim Annibalem alterum appellare, cuius virtute ac consiliis tot, tamque disparia, tamque elata ingenia, quasi vnus homo, etiam in terra aliena in officio contineantur. Quamobrem neque tibi a Natura, nec abs te Naturæ iniuria facta est: cum & illa te virtutibus omnibus cumulauit: & tu illi vniuersas representasti. Quis enim tuam fidem implorauit, qui a te neglectus sit? Quis expetiuit Iustitiam, quæ tu non protexeris? Quis in tuam fidem, misericordiam, pietatem confugit, cui tu opes tuas denegaris? Ac tandem vero de me ipso

B

vt

vt quam paucissima loquar, cū ætatis meæ partem maximam optimamque contriuissem, vt gratum facerem summis, potentissimisque viris, quos honoris causa non nomino, tum autem siue ob Fortunæ acerbilitatem, cuius ego semper ludus fui, siue ob illorum vel vecordiam, vel malignitatem, simul cum patre, & fratre, & patruis viris fortissimis omnem operam frustra posuissem: post auitarum sedium amissam spem, post accisas, quæ mediocriter supererant, opes, post effusum sanguinem, post corporis mutilationem, vna hæc tandem, sera illa quidem, sed quam neque speraram, neque merueram, ac ne votis quidem exoptare ausus essem, lux affulsit ab isto tuo diuino animo: cuius benignitate memet ipsum, quem iam ob perpétuam infelicitatem oblitus fuisset, inciperem in te vna recognoscere. Ac primum quidem existimabam innata illa tua liberalitate ductam misereri, quod & experta esses rerum vicissitudines, & meminisses maiores meos aliquid aliquando fuisse. Nesciebam ego te a pueritia tua vltima optimorum doctissimorumque præceptorum literis imbutam: & quæ ad hæc studia pertinerent humanitatis, & quæ ex sanctiore Philosophia de-

promē.

promerentur. Verum vbi tecum, quæ tua est humanitas, assidue me versari iussisses: propositisque variis quotidie quæstionibus eliceres iudicia nostra: atque ibi mirabilem expromptamque solertiam sententiarum grauitate abs te condiri viderem: intellexi tuam magnitudinẽ his tantum esse conducibilem qui tuã expeterent amicitiam; inutilem autẽ eis, quibus esses ignota tu, formidabile vero illis, qui te præ sente non omnia exacta, ingentia, ditina profiterentur. Quia in re duplex equidẽ commodũ sum consequutus. Primũ quod tu, otium mihi vt esset & tranquillũ, & vacuum ab opere vulgari inter tot Reges ac Principes effecisti sola. Deinde quod ego, qui ad summa & maxima quæq. aspirare solitus sum, multo attentior factus sum, vbi iudiciũ tuũ pertimescã. Ac seueriores quidem lucubrationes illas, quas in Hippocratis, Galeni, Aristotelis, Theophrasti literis laudare consueuisti, iccirco posterius ad te mittere constitui, quia erant operæ & maioris, & diuturnioris. Hæc vero nitidiora atque amabiliora interea accipies: non tam vt leniant ægram mentem tuam, quæ perpetuæ, atque æquabilis constantiæ exemplar est, quam vt sereno isto ex Numine grauem illam adipiscantur venu-

statem, quæ ipso nomine declaratur. Nihil enim aliud est Poesis, quam rerum imago quædam decora atque apta concinnitate humanas mentes rubigine ac tædio detergens. Ac quanquam in his erant perpauilla sane quædam paulo faciliora, quæque propius ad ludum, atque animi remissionem accederent: tamen cum & lenitatem contemplor tuam, quæ non solum corrigis, verum etiam fers ætates imbecilliores: & scio inter primos artifices in Musicæ scientia diuinitus exercitatum: ea omnia ad veniam impetrandam pertinere arbitrabar: si quid interdum mihi paulo mollius excidisset, præsertim cum pars maximâ Poematium nostrorum vel serias etiam lusibus aspergat sententias, vel grauiores Naturæ concinniet operas. tum verò siquid sit, quo morosa iudicia permoueantur, cæteris illis compensetur, quæ tuo iussu atque consiliis meditata, concepta, edita, nihil nisi Deum spirant.